RAPORTURILE LINGVISTICE GERMANO-ROMÂNE*

DE

VASILE ARVINTE

1. Numărul extrem de redus, sau, după unii, absența totală a elementelor vechi germanice în limba populației romanizate de la Dunărea de jos constituie una din trăsăturile importante care separă Romania răsăriteană de cea occidentală. În locul elementelor vechi germanice, româna, căci dalmata nu intră în sfera considerațiilor de față, posedă, după cum e cunoscut, numeroase împrumuturi de origine slavă meridională. Superstratului germanic din apus i se opune aici superstratul slav. Este lesne de văzut că determinante în această privință au fost condițiile istorice diferite din estul și vestul Europei în perioada de la sfîrșitul Imperiului Roman. Cu toate acestea, populația romanizată din provinciile dunărene a venit în contact, cel puțin cu trei secole înainte de venirea slavilor, cu neamurile germanice, al căror asalt susținut împotriva imperiului a început tocmai în această regiune. O scurtă trecere în revistă a știrilor istorice despre seminții germanice la Dunărea de jos ne va arăta că acest contact a existat într-adevăr și că el ar fi putut să lase urme în limba română.

Primul trib germanic semnalat în Peninsula Balcanică este cel al *bastarnilor*, care, încă înaintea erei noastre, în anii 179—178, pătrund pînă în Dardania în incursiuni de pradă. Mai tîrziu, la anul 59 î.e.n., bastarnii se aflau la gurile Dunării, unde sînt semnalați apoi pe vremea lui Strabon (63 î.e.n. — 19 e.n.) și Appianus (pe la 160 e. n.). Originea lor germanică nu este întru totul sigură. După bastarni, Cassius Dio menționează, la anul 173 e. n., pe *astingi*, adică *hasdingii*

* Comunicare ținută la universitățile din Bonn și Tübingen, în iulie 1967.

An. lingv. ist. lit., T. 19, p. 13—27, Iași, 1968.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

sau *vandalii*, care pătrund în părțile de nord ale provinciei Dacia traiană, pînă la rîul Mureș. După ce această provincie este părăsită de romani, vandalii își întind stăpînirea, între anii 274—275, și asupra Banatului, pînă la Dunăre. Între anii 306—337, ei stăpîneau regiunea de pe văile rîurilor Mureș, Criș și Tisa. Vandalii, ca și semințiile germanice următoare, aparțineau ramurei germanice de răsărit, care, plecînd de la gurile Vistulei, se deplasează treptat spre regiunea carpatică și a Pontului Euxin, venind în conflict cu stăpînirea romană de aici. În secolul al III-lea, în fruntea tuturor se aflau *goții*. Aceștia, în unire cu alte semințiі germanice *(taifalii, ast(r)ingii, peucinii* sau *bastarnii, visii, gepizii, herulii)* și cu alte neamuri (carpii de neam dacic, apoi boranii și urugundii, de origine uralo-altaică), atacă necontenit, începînd cu anul 238, provinciile romane Moesia Inferior și Thracia. Atacurile lor, foarte violente și nimicitoare, durează pînă la anul 375, cînd pentru ei se ivește dinspre răsărit marele pericol al hunilor. Acum ei caută în grabă un adăpost în Imperiul Roman, pe care pînă atunci îl prădaseră. Pînă la această dată, goții, cu aliații lor, luaseră în stăpînire toată regiunea de la nordul Dunării. Ei sînt semnalați în Transilvania, alături de vandali și taifali, în anii 358, 364—378, în Muntenia și Moldova între anii 367—369. Granița dintre ramura de vest a goților *(vizigoții* sau *thervingii)* și cea de est *(ostrogoții* sau *greuthungii)* se afla, pînă la invazia hunilor, pe Nistru. În anul 375 sînt menționați taifalii și în sudul Moldovei. Grupuri mai mari sau mai mici de germanici se aflau și la sudul Dunării, chiar înainte de venirea hunilor. Unii serveau ca ostași în armata romană. Chiar și cei de la nordul fluviului au fost, cu intermitență, de pe la anul 285, *foederati* ai romanilor. De la o vreme, începînd cu secolul al IV-lea, contactele cu populația romană trebuie să fi fost mai strînse, cum o probează faptul foarte important al schimbării religiei de către goți, prin adoptarea creștinismului, în vremea domniei lui Valens, și traducerea în limba gotă a Bibliei de către episcopul lor Ulfilas (311—383). Neamul gepizilor, despre care va fi vorba îndată, s-a creștinat între 364—375.

Invazia hunilor produce mari perturbații în toată regiunea de la Dunărea de jos. Alungați, cei mai mulți, de pe teritoriul dintre Don și Dunăre, goții trec în Peninsula Balcanică la anul 376. Unii intră în armata romană, alții trăiesc în cadrul unei organizații statale cu regi proprii, dintre care sînt cunoscuți: Fritigerus pe la 376—380, Athanaricus pe la 380, Alaricus pe la 394—396, Theodoricus Triarii pe la 457—481. Sub Alaricus, o parte din vizigoți au plecat în Italia, trecînd prin Epir (396). Numărul populației germanice de la sudul Dunării sporește simțitor după anul 481, cînd teritoriile vizigote din Moesia Inferior răsăritul Moesiei Superior, Thracia și, în parte, Macedonia și Thessalia intră sub stăpînirea ostrogoților, veniți de la nordul Dunării, sub conducerea lui Theodoricus, fiul lui Thiudimer. Trecerea lor în masă a avut loc la 473, dar unii veniseră aici cu un secol

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

mai înaine, fiind menționați pentru anii 376, 383, 386 în Thracia. Pînă la anul 473 grosul populației ostrogote trăise sub dominația hunilor, participînd, alături de gepizi, ca auxiliari în armata lui Attila, la incursiunile acestuia în vestul Europei. După destrămarea imperiului hun (454), în urma luptelor care au avut loc timp de 19 ani între urmașii lui Attila și triburile germanice *(ostrogoții, gepizii, sadagii, suavii* și *scirii),* s-a afirmat la nordul Dunării, în primul rînd în Transilvania, puterea gepizilor. Acum nu numai ostrogoții, ci și alte neamuri germanice cum sînt *sadagarii, scyri (sciri), cemandri, rugi* sînt siliți să treacă în Peninsula Balcanică, așezîndu-se prin Moesia Inferior și Skythia Minor, unii dintre ei, *rugii,* în Thracia, nu departe de Constantinopole. Ostrogoții au stăpînit teritoriile amintite ale vizigoților numai 15 ani, căci sub regele lor Theodoric (Theodoric cel Mare) cea mai mare parte dintre ei pleacă în Italia. Resturile de neamuri germanice au dăinuit mai multe secole în Peninsula Balcanică. Pe vremea lui Iordanis, la anul 551, populația gotă nu se romanizase, ci vorbea limba proprie în Moesia Inferior, în regiunea orașului Nicopolis (Nikjup). În Dobrogea, limba gotă a trăit pînă în prima jumătate a secolului al IX-lea.

Această schiță istorică trebuie completată cu cîteva date despre gepizi. Din același grup germanic de răsărit, gepizii s-au deplasat spre sud-estul Europei la anul 248, părăsind teritoriul lor de la vărsarea Vistulei, și au ajuns în nordul Daciei pe la 249, unde s-au stabilit cu învoirea romanilor. Mai tîrziu, după părăsirea Daciei de către Aurelian, gepizii ocupă teritoriul vandalilor dintre Munții Apuseni, Tisa și Dunăre (336). Numărul lor crește cu resturile de gepizi care vin acum de la gura Vistulei. După o perioadă în care s-au aflat sub dominația hunilor (418—453), gepizii devin stăpîni pe toată Dacia traiană și teritoriul dintre această provincie și Tisa. Regatul lor este în continuă expansiune, astfel că pe la 473 el cuprindea și regiunea Sirmium, iar mai tîrziu și provincia sud-dunăreană Dacia aureliană. Regatul gepid va fi distrus de longobarzi, uniți cu avarii, la anul 567. Populația gepidă a continuat să trăiască în Transilvania pînă pe la mijlocul secolului al VII-lea, cum o probează urmele arheologice. La sud de Dunăre se așează la anul 512 și neamul germanic al herulilor (regiunea Belgradului) [1].

[1] Vezi Al. Philippide, *Originea românilor,* I, Iași, 1923, p. 285—321, 348—353; II, p. 346—350; E. Gamillscheg, *Romania Germanica,* II, Berlin und Leipzig, 1935, p. 233—266; C. Diculescu, *Die Wandalen und die Goten in Ungarn und Rumänien,* Leipzig, 1922; id., *Die Gepiden. Forschung zur Geschichte Daziens im frühen Mittelalter und zur Vorgeschichte des rumänischen Volkes,* Halle, 1922; *Istoria României,* I, București, 1960, p. 682—694, 704—714; I. Nestor, *Slavii pe teritoriul R. P. R., în lumina documentelor arheologice,* în „Studii și cercetări de istorie veche", X, București, 1958, p. 53; id., *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain,* în „Revue roumaine d'histoire", III, Bucarest, 1964, p. 385, urm.; Ludwig Schmidt, *Geschichte der deutschen Stämme bis zum Ausgang der Völkerwanderung. Die Ostgermanen.* München, 1941.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

Datele istorice prezentate mai sus, ilustrînd situația tulbure în care se aflau provinciile dunărene în secolele III—VI, au constituit punctul de plecare pentru numeroasele lucrări asupra așa-ziselor elemente vechi germanice ale limbii române. În cadrul istoric descris mai sus, populația romanică de la Dunărea de jos a venit în contact cu semințiile germanice cam în același timp în care un proces similar avea loc și în apus. Și totuși rezultatele cercetărilor asupra elementelor vechi germanice ale românei sînt puține, nesigure sau foarte controversate.

Explicația trebuie căutată în natura contactului cu germanicii în cele două părți ale imperiului. La început, în răsărit ca și în apus, au predominat raporturile de ostilitate, războinice, de pradă. Dar pe cînd în Gallia, Italia sau Spania perioadei inițiale încordate i-a urmat o epocă îndelungată de convietuire pașnică pe același teritoriu, terminată cu asimilarea noilor veniți, în sud-estul Europei, care a cunoscut toate invaziile, formațiile statale germanice au fost repede spulberate, fie de alte neamuri (huni, avari), fie tot de alte seminții germanice, care se aflau în permanentă luptă între ele. De aceea, regiunea dunăreană a constituit numai pentru cîteva resturi germanice o zonă de colonizare, pentru grosul populației ea a fost doar un popas în drumul spre vestul Europei: goții au ajuns în Italia, sudul Franței și Peninsula Iberică, gepizii și longobarzii în Italia, vandalii în Spania și Africa de nord etc. Formațiile lor statale de aici, ca și cele întemeiate de germanicii de vest (francii, burgunzii), au dăinuit vreme îndelungată, iar amintirea lor se păstrează în denumiri ca Franța, Lombardia, Burgundia, mai tirziu, Normandia. În răsărit, resturile gote de la sud de Dunăre și cele gepide din Transilvania n-au putut juca un rol similar. Dacă în apus, în afară de știrile istorice, teritoriile de colonizare ale germanicilor pot fi delimitate destul de bine cu ajutorul toponimicelor sau cu ariile unor apelative, care concordă, adesea, cu descoperirile arheologice[2], în răsărit, datele necesare unei asemenea delimitări lipsesc.

Dar în afară de știrile istorice cu privire la germanicii de la Dunărea de jos, munca de investigare a elementelor vechi germanice, care s-ar fi păstrat în română, a fost motivată și de prezența cîtorva termeni de această origine în latina scrisă din provinciile dunărene. Semnificativ este faptul că nici unul dintre aceste cuvinte nu s-a transmis limbii române. S-a presupus însă că altele, neatestate în in-

[2] E. Gamillscheg, *op. cit.*, passim.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

scripții, s-ar fi putut transmite [3]. La fel nu s-au păstrat nici toponimicele și antroponimicele presupuse germanice din inscripțiile și izvoarele latine de la Dunărea de Jos [4].

Pe această bază destul de șubredă au început căutările de elemente vechi germanice în română. De aceea rar capitol din istoria limbii române care să fi constituit obiectul atîtor controverse. Într-o vreme, chestiunea a fost pusă în legătură și cu continuitatea populației romanizate în Dacia, după retragerea romanilor. Astfel, fără să o fi dovedit, lipsa elementelor germanice în română constituia pentru R. Roesler [5] unul din argumentele împotriva continuității, căci, după el, contactul cu germanicii ar fi putut avea loc numai la nordul Dunării. Știrile istorice vorbesc însă despre numeroase grupuri germanice și la sud de Dunăre. Dimpotrivă, pentru C. Diculescu [6] și E. Gamillscheg [7], adepții părerii că româna are numeroase cuvinte gote, gepide sau longobarde (aproximativ 60), precum și toponimice sau antroponimice, prezența acestora constituia o probă despre „Bodenständigkeit des Rumänentums". Rezultatele concrete ale acestora, adică etimologiile propuse, precum și cele ale lui G. Giuglea [8], sau cele mai vechi ale lui B. P. Hasdeu [9], R. Loewe [10], au fost confruntate cu critica unor lingviști ca W. Meyer-Lübke [11], O. Densusia-

[3] În inscripțiile din Moesia Superior și Inferior, precum și în cele din Noricum și Gallia, apare cuvîntul *brutis* „noră", din got. *bruths* „id.", același cu germ. *Braut*. S-a păstrat în veliotă *(bertain)*, friulană *(brut)*, engadină *(brüt)*, franceză *(bru)*, dar lipsește în română. Mult discutată este originea germanică a unor cuvinte ca *burgus* „întăritură, piață comercială întărită" (< got. *baurgs* sau gr. πύργος „turn de apărare") sau *sculca, sculta*, întîlnit în toponimicul Σκουλκοβουργο < *sculca* + *burgus* (Vezi Al. Philippide, *op. cit.*, I, p. 329, E. Gamillscheg, *op. cit.*, II, p. 236, REW, 1345, H. Mihăescu, *Limba latină în provinciile dunărene ale Imperiului Roman*, București, 1960, p. 192—193, 227, cu bibliografia chestiunii).

[4] Cîteva exemple, după E. Gamillscheg, *op. cit.*, II, p. 237—238, 241—244, din domeniul toponimiei: Mariscus, Transmarisca, Mareburg, Stiliburg, Alikaniburg, Skulkoburg, Lakkoburg și din al antroponimiei: Andio, Atta, Burtinus, Leubinus, Drigisa, Bonita, Andrala, Nandonis etc.

[5] R. Roesler, *Romänische Studien*, Leipzig, 1871.

[6] C. Diculescu, *op. cit.*, precum și *Altgermanische Bestandtheile im Rumänischen*, în ZRPh, XLI, 1921, p. 421—428.

[7] *Op. cit.*

[8] G. Giuglea, *Cuvinte și lucruri. Elemente vechi germanice în orientul romanic*, în „Dacoromania", II, p. 327—402; id., *Crîmpeie de limbă și viață străveche românească*, în „Dacoromania", III, p. 622—628.

[9] B. P. Hasdeu, *Zina Filma. Goții și gepizii în Dacia*, București, 1877.

[10] R. Loewe, *Altgermanische Elemente der Balkansprachen*, în „Zf. f. vergl. Sprachforsch.", 1906, p. 265—334.

[11] W. Meyer-Lübke, în „Zf. f. vergl. Sprachforsch.", 1906, p. 593 și urm.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

nu [12], P. Skok [13], G. Weigand [14], V. Bogrea [15], J. Brüch [16], L. Tamás [17], iar în ultima vreme H. Barić [18].

Rezervată a fost și atitudinea lui Philippide [19], S. Pușcariu [20] și Al. Rosetti [21].

Iată cîteva exemple, ale căror etimonuri nefiind găsite nici în latină, nici în slavă, maghiară, greacă sau turcă, au fost explicate prin gotă, gepidă sau longobardă (după Diculescu, Giuglea, Gamillscheg):

Elemente gote sau gepide: rom. *boare* „sanfter Wind", „Lüftchen" < got.-gepid. *baúrs, bauris*; rom. *brusture* „Klette" < gep. *brustilô*; rom. *burtă* „Bauch" < got. *báurthi, burt(h)i, bort(h)* < *beran* „tragen"; rom. *dop.* „Kork" < gepid, *dups*; rom. *gard* „Zaun" < gepid. *gards*; rom. *nasture* „Knopf" < got.-gepid. *nastilô*; rom. *rapăn, rapură* „Räude", „Krätze" < got.-gepid. *rappôns* (din *rappô*); rom. *stărnut* „mit einem weissen Fleck auf der Stirne" (von Pferden) < gepid. *sternô* „Stern"; rom. *tapă* „Holzzapfen", „Einschnitt am angeschlagenen Baum" < gepid. *tappa* și altele.

Elemente longobarde (după Giuglea și Gamillscheg): rom. *bardă* „Streitaxt" < long. *bardâ*; rom. *fară* „Geschlecht", „Stamm" < long. *fâra* „Sippe"; rom. *ghioagă* „Streitkolben" < long. *kogula*; rom. *scruntar* „Sandboden", „Bodenerhebung längs eines Wasserlaufes" < long. *skrunta* „Scharte"; rom. *a sgudui* „erschüttern" < long. *skudojan*; rom. *a smicui* „geisseln", „peitschen" (rom. *smicea* „dünner Zweig") < long. *smikkojan* (mhd. *smicke* „Peitsche").

Cele mai greu de admis sînt etimologiile longobarde. Acest neam germanic a locuit în Pannonia, deci în afara teritoriului de formare a limbii române, a rămas aici numai 22 de ani și, cum spune Philippide [22], „n-a fost în contact cu românimea niciodată". Această dificultate vrea s-o înlăture Gamillscheg [23] prin presupunerea că termenii de mai sus ar fi trecut de la populația romanizată din Pannonia la cea din Dacia și apoi s-ar fi păstrat în română. Critici numeroase li s-au adus și etimologiilor gote și gepide. În multe cazuri s-a constatat nerespectarea „legilor fonetice" ale românei și ale idiomurilor germanice. Se adaugă apoi și numeroasele nepotriviri semantice, atestarea tîrzie în

[12] O. Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, I, Paris, 1901, p. 235.
[13] P. Skok, *Gibt es altgermanische Bestandteile im Rumänischen?* în ZRPh, XLIII, p. 187 și urm.
[14] G. Weigand, în „Balkan-Archiv", III, p. 307 și urm.
[15] Bogrea, în „Anuarul Instit. de ist. națională", II, Cluj, p. 390 și urm.
[16] J. Brüch, în RLiR, II, p. 92 și urm.
[17] L. Tamás, în „Archivum Europae centro-orientalis", II, Budapest, p. 312.
[18] H. Barić, *Lingvističke studije*, Sarajevo, 1964, p. 94—113.
[19] *Op. cit.*
[20] S. Pușcariu, *Die rumänische Sprache*, Leipzig, 1943, p. 338—341.
[21] Al. Rosetti, *Istoria limbii române* II. *Limbile balcanice*, ed. a III-a, București, 1962, p. 75—80, cu bibliografia chestiunii. Pentru bibliografie, vezi și E. Lozovan, în RLiR, XXII, 1958, p. 349—350.
[22] *Op. cit.*, I., p. 352, nota.
[23] *Op. cit.*, II, p. 260.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

română a cuvintelor în cauză, dar mai ales imposibilitatea încadrării lor în grupuri noţionale relativ bine închegate. Cu excepţia celor cîteva presupuse elemente longobarde, lipsesc expresiile care reflectă raporturile obişnuite dintre germanici şi romanici: luptă şi zgomot, bătălie, defecte psihice şi fizice, apoi organizarea statală, administraţie, raporturile de proprietate. Pe deasupra, cum am spus şi mai sus, încă nu a fost dovedită pe teritoriul României existenţa unor zone compacte cu apelative sau toponimice care să fie de origine veche germanică [24], aşadar a unor regiuni de colonizare. Apoi, cei care s-au ocupat de chestiune au acordat prea puţină atenţie graiului săsesc din Transilvania, cu o vechime aici de peste 800 de ani. Nu este exclus ca mulţi dintre termenii, adesea dialectali, al căror aspect fonetic şi sens justifică o explicaţie prin germanică, să fie, la o analiză mai atentă, de origine săsească. H. Barić[25], de pildă, scoate din listele lui Diculescu, Giuglea, Gamillscheg pe rom. *dop* şi *stinghe* „Querstange", explicîndu-i prin graiul săsesc. În ce ne priveşte, credem că am dovedit originea săsească a cuvintelor *ciuhă* „Vogelscheuche", *rapăn, rapor, rapură* „Räude", „Krätze" şi cea retoromană a termenului *tapă* (adus în Carpaţi la sfîrşitul secolului trecut de lucrătorii forestieri din Friul şi Alpii Dolomitici) [26]. Lista vechilor elemente germanice ale limbii române este în continuă scădere [27].

2. Mult mai bogate în rezultate sînt cercetările asupra stratului de elemente germane constituit în română în decursul evului mediu. Acum abia putem vorbi de un contact lingvistic româno-german propriu-zis. Prezenţa grupului etnic săsesc în interiorul arcului carpatic stă în legătură cu procesul amplu de iradiere spre răsărit a limbii germane, începînd de prin secolul al XII-lea [28]. Nu există nici o dovadă că aceşti saşi ar fi găsit încă în Transilvania resturi de populaţie gotă sau gepidă. Continuitatea veche germanică în această regiune, susţinută de numeroşi umanişti din evul mediu, reluată în timpul nostru de G. Kisch [29], are la bază eroarea fundamentală, făcută încă în secolul al VI-lea de Iordanis între geţi, neam tracic, şi goţi, neam

[24] Pentru o astfel de zonă în sudul României (Muntenia) pledează E. Gamillscheg, *Der rumänische Sprachatlas*, în „Cahiers Sextil Puşcariu", I, 1952, invocînd ca probă numai aria de răspîndire a cuvîntului *burtă* „Bauch".

[25] *Op. cit.*, apud Al. Rosetti, *op. cit.*, p. 80.

[26] În „St. cerc. ştiinţ.", Filologie, Iaşi, VI, 1955, p. 235—238, apoi *Elemente reformane în terminologia forestieră românească*, în SCL, XV, 1964, p. 654—656.

[27] Contra etimologiei vechi germanice a rom. *nasture* se pronunţă recent şi A. Greive, *Zur Etymologie von rum. nastur, it. nastro, wallon, nâle und verwandten Formen*, în „Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen", 202. Bd., 117. Jg. 2. Heft, p. 93—101.

[28] W. Mitzka, *Die Ostbewegung der deutschen Sprache*, în „Zf. f. Mdforsch.", XIX.

[29] Gustav Kisch, *Germanische Kontinuität in Siebenbürgen*, în „Vom Leben und Wirken der Romanen", II, Rum. Reihe, Heft 7—12.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

germanic. Recent, teoria aceasta a fost combătută de Karl Kurt Klein [30].

Din ştirile sărace referitoare la constituirea grupului german din Transilvania pot fi conturate cîteva momente mai importante ale colonizării. Pentru prima dată, la începutul secolului al XII-lea, sînt semnalate grupuri de germani originari din Bavaria în localitatea Satu Mare. Cam în acelaşi timp, izvoarele vorbesc despre aşa-numiţii *Latini* din dioceza Erlau, identici, probabil, cu aşa-numiţii *Flandrenses* de la Bătar, precum şi de o uniune privilegiată de *Saxones*, nobili războinici din ţinutul „niederdeutsch", aşezaţi în apropiere de Alba-Iulia şi Orăştie. Numele *Saxones* apare des în documentele latine ale cancelariei maghiare. El a devenit termenul generic pentru germanii din Transilvania (Sachse, ung. *szasz*, rom. *sas*, pl. *saşi*), cu toate că saşii îşi spun lor şi *Deutsch*, *Daitschn*. Numărul coloniştilor creşte simţitor în timpul domniei regelui maghiar Geysa al II-lea, în jurul anului 1150. Se întemeiază acum coloniile flamande din Sibiu şi Nocrich, cu aşa-numiţii *priores* Flandrenses. Elementul german apare acum şi în nordul Transilvaniei, la Rodna, Bistriţa şi în alte locuri. La începutul secolului al XIII-lea sînt menţionaţi la Sibiu şi în împrejurimi *alii Flandrenses*, iar colonizarea cuprinde şi Ţara Bîrsei, cu centrul la Braşov. În această parte fuseseră un timp şi cavalerii teutoni, în drumul lor spre Prusia orientală. Întreruptă un timp de marea invazie a tătarilor (1241), acţiunea de colonizare se reia în a doua jumătate a secolului, extinzîndu-se pe alocuri şi la estul sau sudul arcului carpatic, unde coloniile germane n-au dăinuit prea mult. În Transilvania însă, elementul german, grupat în jurul celor trei mari centre, Sibiu, Braşov şi Bistriţa, s-a păstrat neîntrerupt în tot cursul evului mediu şi pînă astăzi. Există numeroase indicii că foarte mulţi dintre strămoşii actualilor saşi proveneau din regiunea Rinului, Moselei, Luxemburg şi Flandrei. O delimitare precisă numai pe baza datelor lingvistice nu a fost posibilă, din cauza caracterului foarte amestecat al graiului săsesc [31].

De la această populaţie germană au pătruns în limba română, în primul rînd în graiurile din Transilvania, numeroase elemente germane. Mult mai mare este, pe de altă parte, numărul împrumuturilor

---

[30] În lucrarea *Das Rätsel der siebenbürgischen Sprachgeschichte. Die Goten-Geten-Daken-Sachsengleichung in der Sprachentwicklung der Deutschen Siebenbürgens*, în volumul *Transilvanica*, Gesammelte Abhandlungen und Aufsätze zur Sprach- und Siedlungsforschung der Deutschen in Siebenbürgen, München, 1963, p. 90—139.

[31] Karl Kurt Klein, *Zur Siedlungsgeschichte und Sprachgeographie der mittelalterlichen deutschen Siedlungen in Siebenbürgen*, în „Siebenbürgische Mundarten" Berlin, 1959. De altă părere în ce priveşte originea şi evoluţia dialectului săsesc este Ernst Schwartz, *Sprachinsel und Heimat im Spiegel der Sprache dargelegt am Beispiel des Siebenbürgischsächsischen*, în CL, Mélanges linguistiques offerts à Emil Petrovici par ses amis étrangeres à l'occasion de son soixantième anniversaire, anul III, Suplement, Cluj, 1958, p. 415—425.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

pe care sașii le-au luat din limba română. Ambele laturi ale acestui contact au fost pînă acum destul de bine studiate [32].

Există însă numeroase alte aspecte necercetate și mai cu seamă lipsește un studiu de sinteză în lumina rezultatelor din ultimii 50 de ani.

Împrumuturile săsești ale românei sînt, în primul rînd, de natură lexicală și aparțin, în marea lor majoritate, culturii materiale. Astfel, sînt bine reprezentate denumirile referitoare la meserii, unelte, articole de comerț, materiale de construcție, obiecte casnice, unități de măsură, medicină populară etc. Un grup de termeni se referă la realități feudale. În toate acestea se reflectă natura contactului pe care românii de pe ambele versante ale Carpaților le-au întreținut secole de-a rîndul cu centrele săsești din Transilvania. O apropiere pe planul vieții spirituale, la nivel popular, este mai greu de constatat. Probabil că diferențele religioase, românii fiind ortodocși, iar sașii catolici, mai tîrziu luterani, dar mai ales rezerva în care s-au menținut sașii față de neamurile înconjurătoare de-a lungul timpului explică această situație. Cu toate acestea, trebuie în mod deosebit subliniată contribuția orașelor săsești la activitatea de traducere și tipărire în limba română a numeroase cărți religioase, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea (tipăriturile diaconului Coresi). Și în alte domenii ale vieții culturale coloniile săsești au jucat rolul de intermediar între români și vestul Europei [33]. Un capitol aparte, intere-

[32] Vezi Ion Borcia, *Deutsche Sprachelemente im Rumänischen*, în „X. Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig", Leipzig, 1904, p. 138—253, Simion C. Mîndrescu, *Influența culturii germane asupra noastră. I. Influența germană asupra limbii române*, Iași, 1904; G. Pascu, *Elemente germane în limba română (Contribuție lexicologică)*, în „Archiva", XV, Iași, 1904, p. 398—406; Virgil Tempeanu, *Deutsche Kulturwörter im Rumänischen* (Auszug aus der Zeitschrift „Conferința"), Bukarest, 1941; M. Zdrenghea, *Rumänisch-deutsche Sprachbeziehungen*, în *Mélanges linguistiques publiés à l'occasion du VIII-e Congrès international des linguistes à Oslo*, Bucarest, 1957, p. 147—158; Vasile Arvinte, *Die deutschen Lehnwörter in den rumänischen Mundarten*, sub tipar. Pentru elementele românești în dialectul săsesc, vezi Em. Grigorivitza, *Românismele în dialectul german al sașilor*, în „Noua Revistă română", II, p. 343; id., *Rumänische Elemente und Einflüsse in der Sprache der Siebenbürger Deutschen*, în „Zt. f. hochdt. Md.", Bd. II, Heidelberg, 1901; János Brendörfer, *Román (Oláh) elemek sz erdély szasz nyelvben (Rumänische Elemente in der Sprache der Siebenbürger Sachsen*, Budapest, 1902; A. Bena, *Limba română la sașii din Ardeal*, Cluj, 1926; M. Zdrenghea, *Limba română vorbită de sașii din Cîlnic*, în „St. cerc. șt.", Cluj, II, 1951; G. Klaster-Ungureanu, *Wirtschaftliche und gesellschaftliche Beziehungen zwischen Rumänen und Sachsen, im Spiegel des siebenbürgisch-sächsischen Wortschatzes*, în RRL, III, 1958, Bucarest, p. 197—219; Helmut Protze, *Zum rumänischen Einfluss auf das Siebenbürgisch-Sächsische*, în CL, III, Suplement (1958), p. 389—402; Gisela Richter, *Zur Bereicherung der siebenbürgisch-sächsischen Mundart durch die rumänische Sprache*, în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde", Bd. 3, 1960, p. 37—56; Fritz Keintzel-Sahõn, *Rumänische-sächsischen Wechselbeziehungen im Spiegel 'der Sprachforschung*, în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde", Bd. 9, p. 111—114.

[33] Vezi Fr. Valjavec, *Geschichte der deutschen Kulturbeziehungen zu Südosteuropa*, Bd. II, Munchen, 1955.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

sant și caracteristic și altor regiuni din sud-estul Europei, îl constituie toponimia de origine germano-săsească a Transilvaniei. În dubla și adesea tripla denumire, românească, săsească sau maghiară, a aceleiași localități, a aceluiași rîu, deal, munte, regiune etc. se reflectă o parte din istoria nescrisă a contactului dintre aceste popoare [34].

Nu toate împrumuturile de origine săsească au aceeași importanță în cadrul lexicului românesc. Marea majoritate e constituită din termeni dialectali, care circulă numai în Transilvania. Există însă unele cuvinte care au trecut de mult bariera dialectală sau regională. Pe teren, acestea descriu arii întinse de o parte și de alta a Carpaților. Cîteva au intrat în uzul general și chiar în limba literară. Soarta fiecărui termen pune probleme speciale și adeseori este greu de arătat cauzele care au determinat generalizarea sau dispariția cutărui cuvînt. În genere, la sud și la est de Carpați, multe săsisme au cîștigat teren fie o dată cu trecerea unor români din Transilvania în Muntenia și Moldova, fie datorită schimburilor comerciale cu orașele săsești, a schimbului de meseriași etc., menționate de izvoarele istorice. Această iradiere treptată a săsismelor poate fi surprinsă pe hărțile Atlasului lingvistic român. Izoglosele descrise de ele sînt mult mai dese în centrul României (sud-estul Transilvaniei), pentru că aici sînt și așezările săsești cele mai vechi și mai numeroase. Ele se împuținează pe măsură ce ne îndepărtăm de acest centru, dar aria lor de răspîndire cîștigă în extensiune, cuprinzînd, în cîteva cazuri, întregul teritoriul de limbă română. Elementele săsești lipsesc în dialectele românești sud-dunărene [35].

Dintre cuvintele cu o largă circulație, atestate de ALR, dăm aici cîteva exemple: *căptușeală*, vb. *a căptuși* „Futter", „füttern" < săs. *Kapptuch (Kopftuch)*; *joagăr* „Säge" < săs. *Žâger*; *leaț* „Latte" < săs. *Letz, Leatz*; *ochelari* „Brille" < săs. *Okelâr*; *roabă* „Bahre", „Traggerät mit einem Rad" < săs. *Rabber, Robber*; *troc* „Trog" < săs. *Trôch*; *turn* „Turm" < săs. *Turn*; *șold* „Hüfte" < săs. *Scholdər*; *șură* „Scheune" < săs. *Schyren*; *ștreang* „Strang" < săs. *Streang* etc.

De multe ori, același cuvînt german a pătruns în graiurile românești pe mai multe căi: prin maghiară în Transilvania, prin sîrbă în Banat, prin ucraineană, eventual poloneză, în Moldova. Alături de acestea, există uneori în Transilvania și forma săsească. Este cazul cu termenul german *Blech*. Varianta din Moldova *bleah* provine din ucraineană, bănățeanul *plec* din s.-cr. *plec*, varianta transilvăneană

[34] Vezi G. Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Sprache. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der Karpathenländer*, Leipzig, 1929.

[35] Cîteva săsisme dialectale în Transilvania, după ALR: rom. *buglă* „Heuhaufen" < săs. *bugel*; rom. *brodăr* „Röhre" < săs. *Brôder*; rom. *căstăn* „Schrank" < săs. *chóstn*; rom. *cloambă* „Ast" < săs. *Klompən*; rom. *cop.* „Kanne" < săs. *kop* „irdene Trinkkanne"; rom. *corfă* „Korb" < săs. *korf* „id."; rom. *ferdelă* „Masseinheit für Getreide" < săs. *Fyrdel*; rom. *fâldără* „Scheune" < săs. *Falldir*, nösn. *Falldôr*; rom. *struț* „Blumenstrauss" < săs. *strûz* și multe altele.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

plei și *pleh* există și în graiurile săsești, dar (ultima) și în cele maghiare, transilv. *bleh* este identic cu germ. *Blech*. Pe teren românesc au mai apărut și variantele *plev* și *pleu*, cu *-h*, *-v*, *-u̯* ca și în v. sl. *prachŭ* devenit în Muntenia *praf*, în Moldova *prav*, în Banat *prau̯*. Asemenea cazuri sînt numeroase și nu arareori stabilirea etimologiei ridică dificultăți. Uneori diferitele variante cunosc și modificări semantice, cum e cazul cu germ. *Kachel*, care în Moldova are forma *cahlă* (<ucr. *káhlea*, *kailea*) și sensul „Rauchfang des Bauernofens", în centrul Transilvaniei forma *căhálă* (de origine săsească) și sensul „Kachel", iar în Crișana forma *cáihă* (<magh. *kályha*) și sensul „Eisenofen", „poêle".

Față de elementele germane pătrunse după secolul al XVIII-lea, despre care va fi vorba îndată, cele de origine săsească, pe lîngă trăsăturile fonetice caracteristice săsești, mai prezintă și următoarele particularități, de care trebuie ținut seama în cercetările etimologice: 1. sînt mai bine adaptate sistemului fonetic și morfologic românesc, adevărate „Lehnwörter"; 2. apar, multe dintre ele, în textele vechi românești; 3. unele denumesc realități din epoca feudală sau îndeletniciri mai vechi; 4. prezintă modificări semantice în cadrul limbii române; 5. unele au familii de cuvinte bogate și intră în expresii idiomatice; 6. au, adesea, o altă răspîndire teritorială decît germanismele recente; 7. conservă, în cazuri mai rare, fonetisme vechi săsești, prezentînd, astfel, importanță pentru istoria acestui dialect [36]. Nu întotdeauna însă, în ciuda acestor criterii, este posibilă o separare netă între împrumuturile săsești și germanismele mai noi, din epoca dominației austriece.

3. Acest de al treilea strat de elemente germane ale limbii române este determinat istoricește de întinderea stăpînirii austriece asupra Transilvaniei, la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Vechiului contact româno-săsesc, care n-a fost anihilat, ci s-a menținut pînă astăzi, i se alătură numeroși factori noi, care determină o sporire considerabilă a germanismelor în graiurile românești din interiorul arcului carpatic. Prin luarea în stăpînire de către austrieci și a Bucovinei, la anul 1775, și această provincie intră în sfera de influență a Vienei [37]. Numărul vorbitorilor de limbă germană crește necontenit. În Banat și în Bucovina se înființează coloniile numite șvăbești, deși numai 2% din locuitori sînt originari din Suabia, cea mai mare parte, cam 75%, din Pfalz, iar restul sînt „Rheinfranken", alemani etc. [38] Lor li se alătură așa-numiții „Landler-i", veniți din Salzkammergut, unii din Carintia

[36] Vezi Vasile Arvinte, *Criterii de determinare a împrumuturilor săsești ale limbii române*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", Iași, XVI, 1965, p. 97 și urm.

[37] Oltenia a fost ocupată de austrieci timp de numai 21 de ani (1718—1739).

[38] Vezi „Zf. f. Mdforsch.", XIII, p. 60—61.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

și Stiria [39]. Mai ales din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sînt semnalați numeroși lucrători germani în minele din Munții Apuseni, în întreprinderile siderurgice, în cele forestiere din Carpați [40], precum și meseriași prin orașe, negustori, funcționari și alții. În cadrul regimentelor grănicerești de la Năsăud și Făgăraș, constituite din ostași și chiar ofițeri români, aceștia iau cunoștință de terminologia militară austriacă. Numeroasele ecouri ale acestei stări de lucruri apar în „doinele de cătănie" din Transilvania [41]. Pe deasupra tuturor își exercită influența limba germană literară, prin școli și administrație și prin prestigiul culturii germane. Fenomenul poate fi constatat la toate popoarele din granițele imperiului habsburgic. Noul val de germanisme se oprește la linia Carpaților, cu excepția Bucovinei. Ca și în cazul împrumuturilor săsești, noii termeni denumesc noțiuni concrete: obiecte casnice, unelte, meserii, articole de comerț etc. În zonele de colonizare, adică în Banat și Bucovina, se constată și o influență în terminologia agricolă. De altfel, este interesant cum, în ciuda marei depărtări, graiurile românești din aceste regiuni cunosc numeroși termeni germani, aceiași, care nu apar în Transilvania sau în alte provincii românești. În genere, însă, hărțile ALR prezintă pentru noul strat de germanisme mape unitare, care încep din Bucovina și se întind peste Maramureș, Transilvania propriu-zisă, Crișana și Banat. În multe cazuri, la sud și la est de Carpați, în Muntenia (cu Oltenia) și Moldova, germanismelor din prima zonă li se opun cuvinte de origine turcească, neogrecească sau neologisme de origine latină și romanică, devenite populare. În această situație se oglindesc realitățile politice, sociale și culturale românești din ultimele trei secole. Însă cele două principale sfere de influență, una cu sediul la Viena și cealaltă la Constantinopole, au lăsat urme, pe plan lingvistic, numai în lexic, și anume în lexicul periferic, supus permanent schimbărilor. Datorită caracterului lor superficial, efemer, ele nu au putut afecta structura dialectală a limbii române. Cum a arătat încă G. Weigand, de-a lungul Carpaților nu există o graniță dialectală. Jumătatea de sud a Transilvaniei are grai de tip muntenesc, partea de nord-est de tip moldovenesc, iar Banatul cunoaște un grai propriu.

În domeniul lexicului periferic, însă, cele două sfere de influență, cărora, în Țara Veche li se alătură și influența cultă franceză și romanică, sînt încă vizibile în graiurile populare românești. Astfel, ca să exemplificăm, în vreme ce în Moldova și Muntenia, după ALR, apar ariile unor turcisme ca *perdea, macara, boiangiu, dambla, saltea*

[39] Vezi B. Capesius, *Dialectul „Landlerisch" din Transilvania*, în „Revista de filologie romanică și germanică", București, I, 1957; id., *Die Landler im Siebenbürgen. Geschichte und Mundart*, Bukarest, 1962.

[40] Vezi V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, în „St. cerc. șt.", Filologie, Iași, 1957, p. 1—185, în special la p. 36—50, capitolul *Elemente germane în terminologia forestieră*.

[41] Vezi Ion Borcia, *op. cit.*, p. 160 și urm.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

(sau *mindir), chibrit, lighean, mușama, tinichigiu* etc., în graiurile românești transilvănene întîlnim corespondențe de origine germană: *ferihang* (Vorhang), *hebăr* (Heber), *fărbar* (de la Farbe), *șlag* (Schlag), *strujac* (Strohsack), *raipelț* (Reibeholz), *lăvor* (bair.-öster. Lawor), *vicslaivant* (öster. Wichsleinwand), *cloamăr* (Klampfer) — *șpenglăr* (Spengler). De asemenea, față de elementele de origine neogreacă de la sudul și estul Carpaților, apar uneori în Transilvania tot germanisme: termenilor *șpițer, șpițerie* (concurate astăzi de *farmacist, farmacie)* li se opun în Transilvania *apotecar* și *apotecă* (cu numeroase variante dialectale); în loc de *oițică*, din ngr., se spune în Transilvania *heftică* (cu variante ca *hartică, hâtică, hîrtică, ièfcică* etc.), din germ. *Hektik; spanac*, din Țara Veche, cunoaște în Transilvania, sub influență germană, variantele *șpinat, șpănat* etc. În fine, unor neologisme devenite populare în Moldova și Muntenia, cum sînt *compas* sau *garderop* (alături de turc. *dulap*), li se opun în graiurile de peste munți termenii *țircăl*, din germ. *Zirkel*, sau *căstăn*, din germ. *Kasten*, săs. *cóstăn*. Se înțelege că această situație, remarcată pentru elementele turcești încă de L. Șăineanu[42], poate fi mult mai bogat ilustrată. În toate cazurile însă, denumirile din Țara Veche sînt literare, cele transilvănene strict dialectale și este ușor de înțeles de ce: rolul politic și cultural al principatelor extracarpatice, și în mare măsură al capitalei, după unirea din 1859, în constituirea limbii române literare moderne și a statului român modern.

Cu toate acestea, anumite circumstanțe au făcut ca unele germanisme să prindă teren și în Moldova și Muntenia, dar cu o sferă de circulație restrînsă, anume în domeniul unor terminologii profesionale, cum ar fi lemnăria, tinichigeria, fierăria, cizmăria, tipografia și altele. În mare măsură încă necercetate, aceste elemente au pătruns pînă în cele mai îndepărtate sate, cu forme adesea de nerecunoscut, datorită fie perceperii greșite, fie etimologiei populare sau altor cauze. Transmițătorii lor au fost fie meseriașii și lucrătorii germani, prezenți în România la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, fie, în unele părți, meseriașii evrei, de prin orașe și tîrguri. Unele sînt înregistrate în dicționarele actuale ale limbii române, fiind general cunoscute.

4. Dar, alături de germanismele de la nivelul graiurilor populare, contactul lingvistic româno-german a fost promovat, începînd mai cu seamă din secolul al XVIII-lea, de numeroși intelectuali români din provinciile stăpînite de imperiul habsburgic. Nu rare sînt cazurile, cum au arătat S. Pușcariu[43], L. Gáldi[44], cînd neologisme de origine

[42] În *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, București, 1900, p. LXXIX—LXXX.

[43] În *Die rumänische Sprache*, Leipzig, 1943, p. 519—525.

[44] În *Les mots d'origine néogreque en roumain à l'époque des Phanariotes* Budapest, 1939, p. 80—86.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

latină și romanică au pătruns aici prin filieră germană, uneori și maghiară, în vreme ce în Țara Veche ele au cunoscut o filieră neogreacă sau rusească, sau au pătruns direct din franceză, italiană sau din latina savantă. În cazul cuvintelor germane propriu-zise, simțite îndată ca elemente străine, pătura cultă din Transilvania a fost nevoită să recurgă, pentru punerea în circulație a noțiunilor respective, la calcul lingvistic. Aceste „ardelenisme" ale intelectualilor transilvăneni, combătute (de exemplu de T. Maiorescu) sau ironizate (de Caragiale) încă la sfîrșitul secolului trecut, au fost în cea mai mare parte înlăturate după Unirea din 1918, sub influența limbii literare din Țara Veche. Cuvinte germane propriu-zise sînt puține în lexicul limbii române literare. Față de procentul de peste 40% de neologisme de origine romanică, în primul rînd franceză, din *Dicționarul limbii române moderne*, elementul german se ridică abia la cifra de 1,77%. În circulație, aceste cuvinte cunosc un procent și mai scăzut[45]. Dacă avem în vedere contactul mult mai îndelungat, și direct, dintre români și vorbitorii de limbă germană, pe care l-am schițat mai sus, precum și influența pe care cultura germană a avut-o asupra unor gînditori, poeți și oameni de stat români, începînd cu umaniștii Școlii Ardelene și continuînd cu Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Lucian Blaga, pentru a pomeni numai cîteva piscuri, atunci este greu de înțeles de ce lexicului de origine germană nu i s-a făcut un loc mult mai mare în vocabularul românei literare. Fără îndoială că legăturile politice și culturale ale statului român modern cu Franța, cultivate de generații întregi de intelectuali și oameni politici români, începînd din prima jumătate a secolului al XIX-lea, explică, în mare măsură, aspectul actual al lexicului limbii române literare. Lui S. Pușcariu, această pătrundere masivă de neologisme franceze și romanice îi apare chiar ca un proces de „reromanizare" a limbii române, rezultat prin orientarea spre vest a culturii și statului român modern. Dar numai factorul amintit, deși foarte important, nu este suficient. Puținătatea împrumuturilor germane în lexicul românesc modern se explică, în ultimă analiză, prin diferențele de structură lingvistică dintre cele două idiomuri. Avînd un fond lexical de bază de origine latină, cu radicali comuni tuturor limbilor romanice, un sistem derivativ, îndeosebi sufixal, foarte productiv și aproape de loc posibilitatea de a forma cuvinte compuse (ca germana), un sistem fonologic și morfologic dezvoltat din latină, în care împrumuturile romanice își pot găsi ușor locul, limba română modernă a putut absorbi, fără a-și pierde individualitatea, o cantitate enormă de neologisme franceze, italiene sau latine savante (acestea din urmă servind adesea drept catalizator). În marea lor majoritate ele au devenit astăzi cuvinte normale, servind la vehicularea optimă a întregii

[45] Vezi D. Macrea, *Compoziția istorică și tendințele actuale ale vocabularului românesc*, în CL, VIII, 1963, p. 83 și urm.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)

scale de valori ale culturii și civilizației moderne. Elementelor de origine germană le revine un rol mai modest. Cu toate acestea, pentru istoria limbii și dialectologia românească, precum și pentru istoria dialectelor germane din România, studiul împrumuturilor reciproce constituie o preocupare științifică necesară și fructuoasă.

LES RAPPORTS LINGUISTIQUES GERMANO-ROUMAIN

RÉSUMÉ

Le travail s'efforce de présenter, en lignes générales, plusieurs aspects relatifs au contact linguistique du groupe roman oriental, représenté de nos jours par la langue roumaine, avec les Germains. La plus ancienne période de ce contact coïncide avec l'arrivée des peuples germaniques dans les provinces danubiennes de l'empire romain, à partir du milieu du III-e siècle de notre ère, lorsque la population romanisée a pu recevoir dans sa langue un certain nombre d'éléments linguistiques de cette origine. En dépit des efforts entrepris par les chercheurs, les résultats sont encore peu nombreux, incertains et très controversés, vu le contact éphémère des nouveaux venus avec les indigènes, ainsi que l'absence, ici, par contraste avec l'ouest de la Romania, de certaines zones de colonisation des peuples germaniques.

On ne saurait parler d'un contact germano-roumain proprement dit qu'à peine après le XII siècle, lorsque prennent naissance dans la Transylvanie, sporadiquement et en deçà de la chaîne des Karpates, les colonies appelées «săsești» (saxonnes). Après avoir passé rapidement en revue les principaux moments des rapports avec les «sași» (Saxons de la Transylvanie), on énumère les aspects les plus importants, dont quelques-uns encore insuffisamment étudiés, du contact avec cette «île» linguistique germanique.

Une autre couche d'emprunts germaniques, constituée surtout dans les parlers d'au-delà des Karpates, est déterminée historiquement par l'instauration de la domination autrichienne en Transylvanie et en Bucovine, le long des XVII-e et XVIII-e siècles. On mentionne, à cette occasion, les principaux facteurs qui ont favorisé la pénétration des «germanismes» et qui expliquent la répartition territoriale des nouveaux emprunts.

Dans un dernier paragraphe, on accorde une attention particulière au rôle de l'influence germanique sur la langue roumaine littéraire.

BDD-A1550 © 1968 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:52 UTC)